

2023-08-28

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: UBN-2023-00139

Revisionskrivelse och revisionsrapport 2023:2 – Granskning av barns språkutveckling i förskola/förskoleklass

Yttrande till kommunfullmäktiges revisorer

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden antar föreslaget yttrande över granskningen av arbetet med barns språkutveckling i förskola/förskoleklass enligt bilaga 3 till tjänsteskrivelsen, daterad 28 augusti 2023.

Sammanfattning av ärendet

De förtroendevalda revisorerna har låtit EY genomföra en granskning med syftet att bedöma om kommunstyrelsen och utbildningsnämnden i Nacka säkerställer att förskolan stimulerar barns språkutveckling i svenska, ger det stöd som barn med speciella behov behöver för sin utveckling samt medverkar till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Revisorerna rekommenderar att utbildningsnämnden och kommunstyrelsen överväger att utveckla uppföljningen av arbetet med språkutveckling i förskolan, i uppföljningen arbeta med fler indikatorer, att följa upp det uppsökande arbetet i syfte att säkerställa effektiva arbetssätt samt att säkerställa relevans i vägledningar och annat material.

Utbildningsnämnden bedömer sammantaget att det redan pågår ett arbete med att utveckla uppföljningen av språkutveckling inom förskolan. Samverkan i uppföljningen sker med förskolors huvudmän och utbildningsnämnden har startat upp en studie om språkutvecklande arbetssätt för att möjliggöra utveckling inom området. Resultatet från studien kommer också att användas för att försöka få fram fler indikatorer.

Rutiner är framtagna för hur uppföljningen kommer att ske gällande det uppsökande arbetet enligt 8 kap 12 a § skollagen. Dessa kommer att utvärderas och följas upp för att säkerställa effektiva arbetssätt samt kunna utvecklas framgent.

Det är av stor vikt att varje huvudman fortsatt har ansvaret för att säkerställa relevansen i vägledningar och material som de själva tagit fram och som deras förskolor använder. I den studie om språkutvecklande arbetssätt som utbildningsnämnden finansierar kommer det tas fram ett stödmaterial riktat till förskolepersonal och rektorer, för att stötta fortsatt

utvecklingsarbete på enhetsnivå. Relevansen i detta stödmaterial säkerställs av den anlitate forskaren och kommer att vara frivilligt för förskolor att använda.

Ärendet

De förtroendevalda revisorerna har låtit EY genomföra en granskning med syftet att bedöma om kommunstyrelsen och utbildningsnämnden i Nacka säkerställer att förskolan stimulerar barns språkutveckling i svenska, ger det stöd som barn med speciella behov behöver för sin utveckling samt medverkar till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Kommunstyrelsen har inkluderats i granskningen utifrån sitt ansvar för välfärdsproduktion, det vill säga i sin egenskap av huvudman för de kommunala förskolorna.

Revisorerna har lämnat rekommendationer till utbildningsnämnden och kommunstyrelsen. Rekommendationerna innebär att överväga att utveckla uppföljningen av arbetet med språkutveckling i förskolan och att i uppföljningen arbeta med fler indikatorer samt att följa upp det uppsökande arbetet i syfte att säkerställa effektiva arbetssätt. En annan rekommendation är att säkerställa relevans i vägledning och annat material genom bland annat detaljerade behovsanalyser med rektorer, för att säkerställa träffsäkerheten i kommunens arbete med vägledning och pedagogisk utveckling. Detta gäller även arbetet med flerspråkighet.

Detta ärende avser endast de rekommendationer som revisorerna har lämnat till utbildningsnämnden.

Utbildningsenhetens bedömning

Arbetet med barns språkutveckling är en central del i att höja kvaliteten och likvärdigheten i svensk förskola (SOU 2020:67) vilket gör detta område till en självklar och angelägen fråga för kommunen.

Nedan finns svar på respektive rekommendation som revisorerna gett i rapporten.

1. Revisorernas rekommendation: Överväg att utveckla uppföljningen av arbetet med språkutveckling inom förskolan. Förvaltningen bör överväga att i uppföljningen också arbeta med fler indikatorer.

Utbildningsenhetens svar: Det kan inledningsvis nämnas att det språkutvecklande arbete som sker på förskolorna i kommunen följs upp av respektive huvudman och ingår i det systematiska kvalitetsarbetet inom respektive organisation. Genom de kvalitetssamtal som utbildningsenheten genomför med huvudmän och rektorer följer utbildningsnämnden upp arbetet och de resultat som går att få

fram. Uppföljning av förskolornas språkutvecklande arbetssätt görs också i samband med den regelbundna tillsyn och insyn som utbildningsenheten genomför i alla fristående respektive kommunala förskolor minst vartannat år.

Utbildningsnämndens uppföljningar av det språkutvecklande arbetet sker med ett proaktivt förhållningssätt och handlar mycket om initiativ för att möjliggöra för alla huvudmän att kunna genomföra förändringar och förbättringar inom området.

Som en del i detta genomför utbildningsnämnden i år en studie i åtta förskolor i områden med många barn som har utländsk bakgrund i syfte att få en fördjupad bild av hur förskolorna arbetar kvalitativt med barns språkutveckling. Syftet är också att bidra med underlag till utbildningsnämnden för att de ska få vägledning i eventuellt fortsatta satsningar på arbete med barns språkutveckling. Ett separat stödmaterial, riktat till förskolepersonal och rektorer, kommer att tas fram för att stötta fortsatt utvecklingsarbete på enhetsnivå. Det kommer bland annat innehålla goda exempel och framgångsrika metoder från förskolor i Nacka och från andra.

Studiens resultat kommer att ligga till grund för hur utbildningsnämnden kan fortsätta utveckla delar av uppföljningen av det språkutvecklande arbetet i förskolorna i kommunen framöver. Resultatet kommer också att användas i utbildningsnämndens pågående arbete och strävan att försöka ta fram fler indikatorer. Det är samtidigt viktigt att kommunens indikatorer inte belastar enheterna med ökad administrativ börda.

2. Revisorernas rekommendation: Överväg att följa upp det uppsökande arbetet i syfte att säkerställa effektiva arbetssätt.

Utbildningsenhetens svar: Arbetet som utbildningsenheten har startat upp med det uppsökande arbetet enligt 8 kap 12 a § skollagen har kommit i gång på ett bra sätt. I och med att tillämpningen av lagstiftningen gäller från och med den 1 juli 2023 har inte någon uppföljning av arbetet kunnat göras tidigare, men rutiner för uppföljning är framtagna och det uppsökande arbetet kommer att följas upp på olika sätt. I ett första steg följer utbildningsenheten upp att barnen som fått anvisad plats kommer till förskolan. I nästa steg följs det upp att platsen fortsatt används. Detta för att säkerställa att resurserna används på rätt sätt. Resultaten kommer att analyseras, så att ytterligare åtgärder kan vidtas om det finns behov av det.

För att säkerställa effektiva arbetsätt kommer rutinerna för det uppsökande arbetet regelbundet följas upp och utvärderas i samband med årets slut i utbildningsenhetens systematiska kvalitetsarbete.

Barns närvaro i förskolan följs upp internt och på individnivå inom varje förskola. Utbildningsenheten ser inte behov av att utbildningsnämnden på en övergripande kommunnivå i nuläget ska följa upp alla barns närvaro i förskolan i syfte att identifiera och följa upp risker som kan leda till senare problem med språkutveckling. Varje förskola och huvudman har egna rutiner för att identifiera barns behov av stöd i sin språkutveckling. Vad behovet beror på identifieras individuellt och det blir också därför som uppföljning behöver ske inom respektive förskola. Om det i detta finns en koppling mellan barnets närvaro, problem med språkutveckling och förskolans kompensatoriska roll så behöver det analyseras och åtgärdas på enhetsnivå. Utbildningsnämndens ansvar handlar om att se till att alla barn som har rätt till plats i förskola får en sådan, samt att ge förskolorna resurser och förutsättningar för att genomföra sitt uppdrag utifrån skollag och läroplan. Huvudmannens rutiner och arbete för att tillgodose barns behov av särskilt stöd följs upp i tillsyn och insyn. I de fall det handlar om extraordinära behov av stöd finns möjlighet för förskolor att ansöka om tilläggsbelopp. Beviljade tilläggsbelopp följs upp i särskild ordning.

3. Revisorernas rekommendation: Säkerställ relevans i vägledning och annat material. Detta kan göras genom detaljerade behovsanalyser med rektorer. På så sätt säkerställs träffsäkerheten i kommunens arbete med vägledning och pedagogisk utveckling. Rekommendationen gäller även arbetet med flerspråkighet.

Utbildningsenhetens svar: Det är framför allt respektive huvudman som tar fram vägledning och annat material inom sina verksamheter. Dessa underlag används i det systematiska kvalitetsarbetet och utvecklas utifrån de behov som verksamheterna har. Utbildningsenheten menar att det är av stor vikt för att styrkedjan ska vara effektiv att det är varje huvudman som har detaljerade behovsanalyser med sina rektorer. Ansvaret för att säkerställa relevansen samt träffsäkerheten i relation till pedagogisk utveckling är alltså respektive huvudmans. Utbildningsnämndens roll i styrkedjan är att följa upp huvudmannens arbete i samband med kommunens tillsyn och insyn. Detta sker bland annat genom dokumentgranskning och i samtal och intervjuer med pedagoger samt ledning för förskolan. Vid behov ges råd och vägledning till huvudmannen.

De underlag och material som tas fram i den ovan nämnda studien som utbildningsnämnden finansierar i år och som handlar om språkutvecklande arbetssätt kommer att tillgängliggöras för alla förskolor. Detta kommer att vara frivilligt att använda för dem som vill. Forskaren som tar fram materialet kommer att säkerställa relevansen i förhållande till läroplanen och den aktuella forskning som finns inom området.

Mot bakgrund av ovanstående konstaterar utbildningsenheten att det redan pågår ett arbete med att utveckla uppföljningen av språkutveckling inom förskolan. Utbildningsenheten samverkar i uppföljningen med respektive huvudman som ansvarar för det arbete förskolorna genomför och utbildningsnämnden har proaktivt startat upp en studie om språkutvecklande arbetssätt för att möjliggöra utveckling inom området. Resultatet från studien kommer också att användas för att försöka få fram fler indikatorer, om så är möjligt.

I och med att tillämpningen av lagstiftningen om det uppsökande arbetet enligt 8 kap 12 a § skollagen startade den 1 juli 2023 har inte någon uppföljning kunnat göras tidigare. Utbildningsenheten har tagit fram rutiner för hur uppföljningen kommer att ske framöver, vilket också regelbundet kommer att utvärderas och följas upp för att säkerställa effektiva arbetssätt samt kunna utvecklas framgent.

Det är av stor vikt att det är varje huvudman som fortsatt har ansvaret för att säkerställa relevansen i vägledning och material som de själva tagit fram och som deras förskolor använder. I den studie om språkutvecklande arbetssätt som utbildningsnämnden finansierar kommer det tas fram ett separat stödmaterial riktat till förskolepersonal och rektorer, för att stötta fortsatt utvecklingsarbete på enhetsnivå. Relevansen i detta stödmaterial säkerställs av den anlitade forskaren och kommer att vara frivilligt för förskolor att använda.

Sammantaget bedömer utbildningsnämnden att det utvecklingsarbete som pågår gällande språkutveckling i förskolan innefattar de rekommendationer som revisorerna skrivit fram och att det därför inte finns skäl att i nuläget ta fram ytterligare arbetsmoment i detta. Däremot är det viktigt att säkerställa att arbetet fullföljs på ett sätt som gör att utveckling sker. Fortsatt god samverkan med huvudmän och förskolor blir i detta en förutsättning för att det ska ge de bästa möjligheter för alla barn och bli till nytta för dem.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till yttrande innebär inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Forskning visar att förskolan är viktig för att barn ska lära sig och utvecklas. Deltagande i förskolan är en viktig grund för språkutveckling och kan vara avgörande för språkutvecklingen i svenska. Detta gäller särskilt utrikesfödda barn, barn med annat modersmål än svenska och barn med en svag socioekonomisk bakgrund.

Förskolan lägger grunden för att barn på sikt ska tillägna sig de kunskaper som alla i samhället behöver, grunden för ett livslångt lärande. Goda kunskaper i svenska språket är bland annat av stor betydelse när barnet sedan börjar i förskoleklass och i grundskolan, samt för etablering på arbetsmarknaden senare i livet.

Utbildningsnämndens uppföljning säkerställer att alla barn som har rätt till plats i förskolan får det. Uppföljningen säkerställer också att förskolorna har ett språkutvecklande arbetssätt. Syftet med att i studien låta en forskare ta fram ett stödmaterial som kan användas på enhetsnivå möjliggör för förskolorna att utveckla sitt språkutvecklande arbete och sin verksamhet vidare. Detta sammantaget ger en god grund för alla barns fortsatta lärande.

Handlingar i ärendet

1. Revisionskrivelse 2023-05-03 – Granskning av barns språkutveckling i förskola/förskoleklass
2. Revisionsrapport 2023:2 – Granskning av barns språkutveckling i förskola/förskoleklass
3. Förslag till yttrande

Weronica Jahnfors
Utbildningsexpert
Utbildningsenheten

Carina Legerius
Enhetschef
Utbildningsenheten